

Farkaslaka
Balázs Ödön felvétele

Farkaslaka eredetmondája a hozzá kapcsolható településtörténeti emlékekkel és hiedelmekkel

Farkaslaka az Észak-Hargitától délre fekvő vulkáni fennsík és az Erdélyi-dombság érintkezésénél, a Fehér-Nyikó nevű patak felső folyásának völgyében fekszik. A Fehér-Nyikó legfelső faluja. Lakói úgy mondják, hogy a Nyikó fejében élnek. Felszíne változatos, dombos, tengerszint feletti magassága 510 métertől 953 méterig változik. Meredeken emelkedik a falu fölé Gordon hegye, amely a keleti irányban fekvő Órhegynek a folytatása. Ma a romániai Hargita megyéhez, valamikor Udvarhelyszékhez tartozott.

Kiss Lajos etimológiai szótára szerint az 16. század közepétől adatolható településnév a Farkas tulajdonnév és a -laka birtokos személyraggal ellátott főnév összetétele. A szájhagyomány és az ebből táplálkozó írói képzelet másképp beszél róla.

Az eredetmonda szerint az ősfalu, Péterfalva nem a Nyikó két oldalán terült el, hanem közvetlenül a Gordon-hegy lábainál. Ha a határneveket megérthetnénk, szinte falutörténetet tudnánk belőlük olvasni. Gordon alatt ma is van egy forráskút, eléje vályút ácsoltak fából az emberek. Nemcsak ők isznak üdítő, tiszta vízből, hanem a vadállatok, s ma már a faluból kijáró csorda is sokszor meglátogatja. Ezt a kutat, a belőle kifolyó vízzel, amely egy vájatos facsővön csordogál a hosszú vályúba, úgy nevezik, hogy Nagy kapu vállúja [vályú]. Nem messzire tőle található Nagy kapu alja

határrész. Egy könnyen behatárolható részen találjuk a Péterfalvi dombot. Nem messzire kell gyalogolni, és ott van Kicsi kapu vállúja. Valamikor határkapuk lehettek itt, amelyek ki- és bejáró részei voltak egy falukerítésnek, amely védte a péterfalvi lakosok terményeit a csatangoló marháktól, mert az irtásos területen szűkös volt a termő határ. A parajdi járási dullótól kapott utasítást végrehajtva, Bonda János jegyző 1864-ben jelentést adott Farkaslakáról. Úgy írta, hogy a valamikori Péterfalvának tizenhat lakosa volt. Az ő idejében az emlékek még elevenebben éltek. Nem csoda, ha az emlékek nyomán elődeink sok hiedelmet valónak véltek.

A homályba nyúló időkben a martalócoktól és más ellenségtől való félelmében ide húzódnak néhány ember. Lassan szaporodtak és kis házakat húztak fel. Fa elég volt a környéken, a székelyek, vagy elődeik, fából könnyen építenek boronaházat. Erre a célra fenyőt, bükköt, tölgyet használnak. A dús erdők rejteknek is jónak bizonyulnak. A fa meleget ad a hideg téli estéken, tavasz jöttén lombjai között megbújhatnak a fészekrakó madarak, eltakarja a menekülő vadakat, enyhét ad a vándornak, elrejtja a bujdosót. A fa levágásának idejét is ismerték, később is ezt az időt évszázadok törvénye határozta meg. Házaikat fából hornyolt zsindelel fedték és csúcsosra emelték, hogy az eső, vagy hólé könnyen lefuthasson róla. Állataik számára is

építeni kellett védelmet nyújtó szállást, amit zsúppal fedtek. A vadállatok kerülgették a megközelíthető háziállatokat. Különösen a farkasok, amelyek ott ólálkodtak a bozótban a kegyetlen téli hidegben. A medve természeténél fogva nem vérengző ugyan, de ha nyáron a bogyókat kereső ember, a szedrésző, málnászó, gyűjtögető véletlenül összeakadt a bokor túlsó oldalán ugyanazt végző medvével, vagy megijesztette a bocsos medvét, akkor az mancsának egyetlen csapásával leütötte a gyanútlan.

A téli zord idő ellen némi védelmet nyújtott a hegy karéja. A nyár ragyogó fényével bearanyozta a kis tisztásokat, a lombos erdőket. Amikor tanyát ütöttek, érezték, hogy védi őket a természet. Innen a nyugati irányt is jól szemmel tarthatták, láthatták, ha veszedelem közeledett. A völgy túlsó oldalán levő hegyoldalból farkasszem nézett velük egy másik kis település, amely idővel a Pálfalva nevet kapta. Még az időjárásról is tájékozódhattak, mert Firtos hegyének oldalából látszott a Firtos lova. Ha a homokkő oldala sötét színű volt, esőt várhattak, ha kifehéredett, jó, napos időt jósolt.

A menekülő embereknek így viszonylag kedvezett ez a kis település, ahol ezen a zaklatott, bajlátott földön megpróbáltak tovább élni. A tatárok elől is bújtatott, vagyis a hegy védelmében az erdők sűrű fái alatt nehezen talált rájuk az ellenséges horda. Pedig kerülgethették a környéket,

mert ma is él még a névben a Tatárok útja, ami itt vezet el Szencsedbe, vagy Varságra. Fájuk elég volt, mert a hegy környékét összefüggő, hatalmas erdőség borította. Állatokat gondoztak, a tehenekből tejet fejtek, a juhok tejéből túrót gyúrtak, gyapjukat feldolgozták az asszonyok, tehát meleg ruházatuk is volt, ami a zord időben védte őket. A kis földcskéken kendent is tudtak termelni, amit feldolgoztak és fonalát meg is szőtték vászonnak. Ebből is készült ruházat, mert a vászoncselések, fehérchselések meg tudták szőni és öltözéket varrtak belőle. A barmok számára volt takarmány, mert az erdei tisztásokon télire kóstot szárítottak, vagy nyáron legelőnek használhatták. A völgy felé lejtő földcskéken termeltek zabot és árpát, nagy bajjal némi búzát. De igyekeztek is kifogni a természetben az emberek, mert elvegy [elegy] gabonát is vetettek, ami rozsból és búzából állott, kenyeret is jót adhatott. Ha nem termett a búza, akkor termett a rozs. A zab alkalmas volt a kisci készítésére, amiről később sem szoktak le és a múlt században még általános élelem lehetett, mint minden havasalji faluban. A kisci tulajdonképpen erjesztett zabkása. A köles a sztyepei népek kedvelt gabonája volt, évszázadokig néptáplálék. Úgy gondolom, hogy Péterfalva lakói is termelhették. Csapdázással, hurokkal vaddisznót, néha őzet is fogtak, mint minden hegyi ember. A hegy aljában víz is volt az embereknek és barmoknak, mert itt csörgedezett az az üdítő forrás, ami télen sem fagyott be. A hegy gerincén átmerészkedve a túlsó oldalra, a hegy hajlatát követve, lépcsőzetesen szántóföldeket alakítottak parcellákra osztva, amelyek később is emlékeztettek a régi időkre. Amikor mi, a késői utódok itt járunk, s a hegy nyergén megyünk át, úgy érezzük, mintha a régi falu elvadult gyümölcsösébe tévedtünk volna. Sok itt a vadalmafa, vackorfa és a cseresznyeszilva. Talán a valamikori hagyásfákat látjuk bennük?

A gabonát azonban meg kellett örölni. Kézzel hajtható malmuk volt ugyan, de lassan és nehezen boldogultak vele. A nagy kövekből, ami tömegesen található errefelé – mert most is azt mondjuk, hogy ez a föld termi a követ –, malomkövet faragtak és ló-

hajtású malmot eszkábáltak. A völgynek volt ugyan egy szelíd folyócskája, ami vízimalmot is elhajtott volna. Csakhogy itt lakni nagy veszedelem lehetett. Félni kellett a martalócoktól, de a vadállatoktól is, amelyek tömegesen lakták az erdőket. De élt itt egy bátor ember, akiről úgy hírllett, hogy Csíki Máténak nevezik, de az is lehet, ha csak Csíkból jött személy volt. Ez az ember, állandó félelemmel, a hatalmas égerfák és fűzfák védelme alatt vakmerően működtetett egy malmot, amit a víz hajtott.

Ma ezt a területet Csíki mónának nevezik. Úgy gondolom, hogy a csíki molnár szó eltorzulásából keletkezett. A malom cölöpjei még ma is láthatók, bár ott nem lakik senki. Péterfalva lakói közül valaki hírt hallott a malomról, vagy lemerészkedett titokban és saját szemével látta. A molnár harmadában örölte a gabonát. Ez azt jelentette, hogy három kupa lisztből egy a molnáré, a többi a gazdáé. Addig gondolkodtak, tanakodtak, hogy elhátározták, leviszik a gabonát a malomhoz. Veszedelmes lehetett, csak egy öreg merészkedett a sötétség leple alatt erre vállalkozni, mert arra gondolt, hogy napjai úgyis megszámláltattak.

Összegyűjtötték a faluban levő gabonát zsákokba, szekerre rakták és két kicsi, hosszú szőrű hegyi lovacskával elindult az öreg örletni a vízimalomhoz. Szerencsésen le is ért. A malomhoz a patakocskán átvezető fahídon lehetett átjutni. A molnár az első zsák gabonát fel is öntötte a garatba és a malom duruzsolása mellett ők behúzódtak a malomházba. Ennek lantornás ablaka mögött csak egy viaszgyertya adott némi világosságot. De sütött a hold és szelíd fényével az udvart is megvilágította, ahol a két lovacska csendesen álldogált. Az öreg és a molnár a gyér világításban békésen beszélgetett, hallgatták a malom megnyugtató duruzsolását. Beszélgetés közben különös zaj ütötte meg a fülüket, s amikor a molnár kinyitotta a lantornás ablakot, megdöbbenve látták, hogy a két lovacska nyihog és első lábaival kapálja a földet. Elfutni nem tudtak, mert a szekérhez voltak kötve. A kis hídon pedig villogó zöld fényű szemmel átugrott egy hatalmas farkas, utána másik és utána a többiek.

Egész csorda. Szemükben ott világított a kegyetlenség és az éhség. A lovak nyerítettek és hörögtek, de nem sokáig, mert rövidesen csak habzsoló morgás hallatszott. A két férfi odabenn megdöbbenve ült és mit tehetett egyebet, imádkozott. A farkasok jólakva elkotródtak.

Az öreg egyelőre nem mert vissza-indulni a lakóhelyére, némán vára-kozott. A molnár néha kiment a malomba és a következő zsák gabonát öntötte fel, amíg megörlődött az egész rakomány. Reggel az öreg azt mondta, hogy ő most hazamegy. Otthon elpanaszolta, hogy a lovakat hogyan ették meg a farkasok és várta az ítéletet. De az történt, hogy a népet nem a félelem, hanem az indulat szállotta meg, kézből ragadtak és elindultak a liszt után, amit szerencsésen haza is hoztak. Kosornyázó ordast és martalócot most nem láttak. Itthon az asszonyok finom kenyeret sütöttek a megörölt gabonából. Attól kezdve közös erővel vitték a völgybe az örölni valót, és közös erővel hozták vissza a lisztet.

A völgyben nemcsak a malmot működtető kis patakot ismerték meg, hanem érezték, hogy az egymással szembe néző hegyek védik a völgyet a hideg szelektől. A föld is jobbnak mutatkozott, mint a hegyi sziklás talaj. Különösen a fiatalok költöztek volna szívesen a völgyi patak mellé. Lassan irtani kezdtek és ültetni, majd házat építeni és ide telepedtek az új párok. Szaporodni kezdtek a házak és a lakosok.

Az eredetmonda szerint így alakulhatott Farkaslaka, amely a nevét innen eredeztetheti. Idővel szaporodott a népe, az irtásos területeken gazdagabb lett a termés és a Nyikó patakán a századok folyamán még tizenegy vízimalom létesült, amelyeket ennek a patakfolyónak a vize hajtott. Kifelé, a már akkor forgalmasabb Sóút irányába egyelőre még nem terjeszkedtek. A ma már főúttá lett Sóút akkor még Pálfalva fölött kanyargott Parajdtól Udvarhely irányába. Csak később építették át a lankásabb Kalanda-tető nyergén Korond felé. A hegyi sziklás, köves földet lassan felhagyták a farkaslakiak, csak erdőnek, legelőnek és szénafűnek használják ma is.

Jakab Rozália